

TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTÍCIA
Sala Civil

TSJC.- 0000374/2019
ORIGEN: 7000630/2018 - 00
NIG: 5300542120180002668

PARTS:

Apel·lant : Sra. GTY

Procurador : Sra. PMM

Advocat : Sra. MVT

Apel·lat : Sr. ACS

Procurador : Sra. CCRS

Advocat : Sra. BRT

AUTE 077-2020

COMPOSICIÓ DEL TRIBUNAL:

President : Sr. VINCENT ANIÈRE

Magistrats: Sr. CARLES CRUZ MORATONES

Sr. JAUME TOR PORTA

Andorra la Vella, el 30 de juny del 2020.

En nom del Poble Andorrà.-

Reunida la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia d'Andorra ha vist el recurs d'apel·lació a les actuacions més amunt referenciades.

En la tramitació d'aquestes actuacions han estat observades les prescripcions legals, i ha estat ponent el magistrat **Sr. VINCENT ANIÈRE**, el qual expressa el parer del Tribunal.

ANTECEDENTS DE FET

Primer.- En data 27-02-2018, el Tribunal Unipersonal del Batlle va dictar una Sentència estimant la demanda de divorci tramitada per la Sra. GTY en contra del Sr. ACS, i va declarar la dissolució per causa de divorci del matrimoni canònic celebrat el 10-07-1964 a X, Almeria (Espanya) així com la dissolució del seu regim econòmic, ordenant la seva inscripció al Registre civil andorrà (procediment abreujat 1000252/2018).

Segon.- Per escrit del 07-11-2018, la representació processal de la Sra. GTY va formular en contra del Sr. ACS demanda de liquidació del regim econòmic matrimonial a tramitar pel procediment de la LQM sol·licitant que un cop identificats tots els bens de la part defenent, es dicti sentència acordant la liquidació dels mateixos entre les parts litigants, segons el règim de “gananciales” que considera aplicable al matrimoni en qüestió (Ordinari 7000446/2018).

Tercer.- Per escrit del 14-12-2018, el Sr. ACS va interposar una excepció dilatòria d'incompetència de jurisdicció a la qual la part agent es va oposar.

Quart.- Per sentència del 15-10-2019 (procediment abreujat 7000630/2018), el Tribunal de Batlles va dictar Aute decidint :

“Primer.- Declarar que la jurisdicció andorrana és incompetent per enjudiciar l'objecte de la demanda plantejada en els autes principals Ordinari 7000446/2018, havent-se d'estimar l'excepció dilatòria de manca de competència dels tribunals andorrans per conèixer i resoldre el plet principal que oposa a les parts, plantejada pel Sr. ACS per escrit de data 14 de desembre de 2018.

Segon.- *Imposar a la part defenent incidental les costes judicials ocasionades, inclosos els honoraris d'advocat i procurador, a acreditar en període d'execució de la present resolució...*”.

Cinquè.- Contra aquesta resolució formula recurs d'apel·lació la representació processal de la Sra. GTY demanant la seva revocació i que es dicti un altre desestimant l'excepció dilatòria de manca de jurisdicció, amb imposició de costes a la part adversa.

Subsidiàriament, demana que es declares la competència dels tribunals andorrans pel que fa als bens situats a Andorra, sempre amb imposició de costes a la part adversa.

La representació del Sr. ACS demana la desestimació del recurs i la confirmació íntegra de l'Aute recorregut així com la imposició de les costes a la part recurrent.

FONAMENTS DE DRET

Primer.- En el present procediment de liquidació de règim matrimonial, no es discuteix que els dos ex-esposos són de nacionalitat espanyola i que després de casar-se canònicament a Espanya l'any 1964, es van instal·lar a Andorra on va residir durant anys, i on van acabar divorciant-se i on encara viuen.

Un cop pronunciada per la jurisdicció andorrana la dissolució del vincle matrimonial i la dissolució del seu regim econòmic, la part agent va instar el present plet fent valer que calia procedir a liquidar el règim econòmic en qüestió i que :

“escau ara sol·licitar la repartició del bens ganancials d'ambdós, ja que tal com diuen la sentència i l'Acord de separació, les parts litigants es varen casar a l'Església parroquial de X, Almeria, Espanya, on és ben notori que regeix

aquest règim a manca de capítols matrimonials. Així mateix, la part defenent, tal com he indicat més amunt, va reconèixer que el règim econòmic de ganancials és el que regulava la seva relació matrimonial amb la demandant.

Aquesta part considera que la part defenent li ha de fer pagament de la seva meitat indivisa del pis on viu actualment, és a dir, del pis situat al Carrer Dr. Nequí 0, 0-0 d'Andorra la Vella, així com de la resta de bens que tingui a Andorra i a Almeria, Espanya.”

Però, el tribunal de Batlles, fent aplicació de l'article 48 LQM i invocant la Sentència 37/2018 del 29-05-2018 d'aquesta Sala, conclou a la incompetència dels tribunals andorrans.

La part agent no accepta aquesta conclusió i formula el seu recurs en base a les consideracions següents.

Segon.- De forma preliminar, la part apel·lant recorda que l'objecte de la seva demanda és la liquidació de bens dins del règim jurídic-econòmic matrimonial de les parts litigants i que és el règim de “ganancials”.

Sosté en primer lloc que el Tribunal ha aplicat l'article 48 de la LQM sense motivar ni indicar en què seria d'aplicació una Llei estrangera ni per quines raons concretes la demanda hauria de ser dirimida a l'estranger; que l'article 48 de la LQM no disposa quan ha de ser aplicada una llei estrangera ; que tampoc la part defenent va aportar en període de proves ni va enunciar quina concreta Llei estrangera era aplicable al cas d'Autes, i que els Tribunals andorrans han efectuat i continuen efectuant liquidacions de bens en els que bona part d'aquests bens es troben en països estrangers, i pel que fa la regulació dels mateixos, en el present cas, en l'adjudicació als cònjuges pugui estar regulada també per una llei estrangera, tal com és el cas del Codi Civil espanyol en el que es regula el règim de ganancials.

Afirma en segon lloc que cal fer aplicació de l'article 49.2 que estableix un criteri de competència judicial clar tractant-se d'un tema de separació i divorci de cònjuges units per matrimoni canònic, si la part demandada té

domicili i residència a Andorra ; que no es pot entendre que després de separar-se i divorciar-se a Andorra, les parts d'un procés judicial entaulat a Andorra , i que tenen domicili i residència a Andorra des de fa molts anys, pel que fa la liquidació del seu règim econòmic hagin de marxar a l'estranger i sotmetre's a d'altres Tribunals que no coneixen en cap aspecte els processos precedents ; que encara que el legislador no hagi regulat el règim de liquidació dels bens matrimonials, sembla del tot lògic que també les controvèrsies que afectin aquest procés hagin de seguir el mateix fur que l'establert pels processos precedents de separació i divorci.

Afegeix que no es tracta de controvèrsies matrimonials alienes al trencament del vincle ni tampoc a la seva dissolució, sinó que es tracta del règim de liquidació, sobre el qual l'òrgan a quo manifesta erròniament que ja ha estat practicat juntament amb la dissolució del matrimoni de les parts litigants ; que és una qüestió de "coherència processal" que la jurisprudència té en compte ; que les interpretacions legals han de fer-se amb ple respecte dels vocables i del principi de seguretat jurídica i que cercar els bens en un altre Estat res té a veure amb les *"controvèrsies que trobin la seva causa en les relacions que existien entre els cònjuges mentre persistia el vincle matrimonial i fins i tot quan s'ha trencat el vincle »*.

En tercer lloc, defèn que existeixen d'altres criteris aplicables que aboquen a la confirmació de la jurisdicció dels tribunals andorrans per a tractar la litis d'Autes ja que el criteri d'atribució general cedeix quan existeix un fur específic i quan les parts. de forma expressa o tàcita es sotmeten a la jurisdicció dels òrgans judicials d'un determinat Estat.

Al respecte sosté que s'ha de tenir en compte la relació intensa entre les parts i el Principat d'Andorra; que el fet que tinguin bens immobles a Espanya no desvirtua aquesta relació d'intensitat.

També sosté que existeix una submissió expressa de les parts a la jurisdicció andorrana puix en cap moment del procediment de divorci el Sr. ACS es va oposar a la competència de la jurisdicció andorrana, i a més, en el Conveni regulador de la separació, es van comprometre

juntament a no prendre cap acord respecte de la liquidació del règim econòmic matrimonial, tot i comprometent-se el Sr. ACS a dur una administració prudent i raonada dels bens que conformen dit règim, i van acordar sotmetre's formal i expressament a la jurisdicció andorrana i que el fet que aquest Conveni no va ser homologat en el procés de divorci no desvirtua la seva validesa.

Tercer.- El Capítol 1 relatiu a la jurisdicció competent que pertany al Títol IV relatiu a les Disposicions generals comunes a tots els règims jurídics de matrimoni conté quatre articles redactats com segueix :

“ Article 47

Les causes de separació, nul·litat o divorci interposades davant la jurisdicció civil se substancien d'acord amb aquesta Llei.

Article 48

Els tribunals andorrans no tenen competència per entendre en les causes que afectin el vincle matrimonial i que hagin d'ésser substanciades en aplicació d'una llei estrangera, llevat del supòsit en què un, almenys dels cònjuges, sigui andorrà.

Article 49

*La jurisdicció civil del Principat d'Andorra és competent en les causes
matrimonials següents:*

- 1. De separació, nul·litat i divorci de matrimoni civil celebrat a Andorra regit per aquesta Llei.*
- 2. De separació i divorci de cònjuges units per matrimoni canònic, si la part demandada té domicili i residència a Andorra.***
- 3. De separació de cònjuges units per matrimoni civil celebrat fora d'Andorra, si la part demandada té domicili i residència a Andorra.*

4. De separació i divorci dels cònjuges andorrans o residents, casats a Andorra, amb anterioritat a aquesta Llei.

5. De separació i divorci dels dos cònjuges andorrans, o d'un cònjuge andorrà amb un cònjuge estranger, casats canònicament o civil a l'estranger, si el matrimoni figura inscrit a Andorra.

Article 50

En cas de conflicte de jurisdiccions és competent la jurisdicció civil.”.

Per determinar la competència material de les jurisdiccions andorranes en relació a les pretensions de l'actora, la qüestió passa per dir si és d'aplicació l'article 48 o l'article 49 LQM.

Es veu que l'article 48 defineix una causa d'incompetència mentre que l'article 49 defineix de manera positiva la competència de la jurisdicció civil andorrana en matèria de causes matrimonials.

Ara bé, hem de distingir el pronunciament de la dissolució del règim econòmic, que és una conseqüència de la dissolució del vincle matrimonial, de la liquidació del règim que comporta unes operacions específiques.

I contràriament al que sosté l'apel·lant no es tracta ara de resoldre la separació o el divorci de cònjuges units per matrimoni canònic, qüestió ja resolta, sinó la qüestió subseqüent de la liquidació del règim econòmic.

Al respecte, força és de constatar que l'article 49 no es refereix a la liquidació quan l'article 48, segons la interpretació que la jurisprudència ha donat del mateix i de la seva fórmula : *“les causes que afectin el vincle matrimonial”*, sí que s'ha d'entendre que s'hi refereix.

En efecte, encara que certs paràmetres siguin diferents entre la present causa i la causa jutjada al 2018, ja vam resoldre aquesta qüestió dels camps d'aplicació respectius dels articles 48 i 49 en el nostre Aute 37-

2018 del 29-05-2018 que es refereix a la sentència 153/05 del 20-12-2005.

Vegem-ho :

En l'afer actual, es tracta de dues persones de nacionalitat espanyola, casades a Espanya i divorciades a Andorra on resideixen, i un d'ells insta un plet a Andorra per obtenir la liquidació del seu règim econòmic acordada pel jutge andorrà que comporta com a mínim un bé immobiliari a Andorra i d'altres a Espanya.

En l'afer del 2018, es tractava de dues persones de nacionalitat espanyola, casades a Espanya i divorciades a Espanya, com a mínim un d'ells residint a Espanya, i l'altre instava un plet a Andorra per obtenir la liquidació del seu règim econòmic acordada pel jutge espanyol i que comporta com a mínim un bé immobiliari a Andorra.

És en aquestes condicions, i contestant a l'argument del recurrent que la seva pretensió en res afectava al vincle matrimonial, que motivàvem :

“No obstant, en el cas objecte del present litigi la divisió del bé comú que es reclama té el seu origen en la necessitat de liquidar el règim econòmic matrimonial al què havien estat sotmesos els esposos, atesa la dissolució del vincle que els unia declarada judicialment.

En aquest cas, l'article 48 LQM disposa que els Tribunals andorrans no tenen competència per entendre de les causes que afectin al vincle matrimonial i que hagin de ser substanciades en aplicació d'una Llei estrangera, llevat que almenys un dels cònjuges sigui andorrà i, com posa de relleu la Sentència d'aquesta Sala de data 20 de desembre del 2005, l'article 48 LQM no es refereix a la competència de la jurisdicció civil andorrana per conèixer dels litigis sobre nul·litat o dissolució del vincle matrimonial, o la separació dels cònjuges, ja que la competència en aquests supòsits ve regulada a l'article 49 de la mateixa Llei, sinó a la competència per resoldre aquells litigis sorgits com a conseqüència de controvèrsies que trobin la seva causa en les relacions que existien entre els cònjuges mentre persistia el vincle matrimonial i fins i tot quan el matrimoni ha entrat en crisi, o s'ha dissolt el vincle i el conflicte hagi sorgit en aquest moment com a conseqüència de les relacions que havien existit entre els esposos, ja que

les qüestions debatudes no afecten al vincle matrimonial en sí, però deriven de la seva dissolució. “.

Aquesta motivació ressona amb la del 2005 segons la qual :

“considerem que quan la llei disposa que els tribunals andorrans no tenen competència per entendre de “les causes que afectin al vincle matrimonial”, quan s’hagi d’aplicar una llei estrangera i cap dels cònjuges sigui andorrà, s’està referint a aquells litigis que tinguin per objecte resoldre controvèrsies que trobin la seva causa en les relacions entre cònjuges mentre persistia el vincle matrimonial, o fins i tot quan el matrimoni ha entrat en crisi o s’ha dissolt el vincle i el conflicte sigui conseqüència d’aquesta crisi o dissolució i de les relacions que unien als esposos.”.

Així les coses, no hi ha dubte que és l’article 48 i no pas l’article 49.2 que és d’aplicació, essent recordat que *“les normes d’atribució de competències constitueixen normes de dret públic i de caire imperatiu o de dret necessari”* (STJSC 86-08 en relació a l’aplicació de l’article 49.2).

Quart.- L’article 48 suposa la reunió de dues condicions : que s’hagi d’aplicar una llei estrangera i que cap dels cònjuges sigui andorrà.

No hi ha cap discussió sobre la segona condició puix els dos ex-cònjuges són de nacionalitat espanyola.

Pel que fa a l’aplicació de la llei estrangera, la part incidental no tenia que demostrar quina llei estrangera s’ha d’aplicar tota vegada que el fet de demanar l’aplicació del règim de “ganancials”, o sigui de “guanys”, desconegut per la llei andorrana però aplicable segons la demandant pel fet de constituir el règim legal en relació al matrimoni d’autores (i es tracta necessàriament de la llei espanyola encara que no es digui directament), permet afirmar que sí que es pretén aplicar una llei substantiva estrangera i que és l’objecte de la demanda sotmesa a judici.

Només cal llegir l'escrit de demanda tal com ho hem detallat en el Fonament I per constatar que és la pròpia part agent que sosté que es notori i acceptat pel defenent que s'ha d'aplicar la llei espanyola.

D'altra banda, el fet que en certs casos els nostres tribunals hagin d'aplicar la llei estrangera, ja que el fet que siguin competents per conèixer del litigi no comporta per si sol que sigui aplicable la llei andorrana, no és un motiu suficient per modificar la interpretació de l'article 48 que justament es refereix a la condició que la causa s'hagi de **substanciar** en aplicació d'una llei estrangera (el que s'ha d'entendre com a referència al dret substantiu aplicable).

Per tant, és amb bons criteris que el tribunal ha decidit que era d'aplicació l'article 48 LQM.

Cinquè.- Pel que fa a l'argument de la coherència, és veritat que en les resolucions del 2005 i del 2018 ja citades es va invocar aquest criteri.

Així, en la més recent afirmàvem que :

“D'altra banda, com posa de relleu la mateixa Sentència, el conflicte que enfronta a les parts com a conseqüència de la crisi matrimonial en la què es troben immersos els litigants ha de ser resolt pels mateixos Tribunals que hagin pronunciat la nul·litat del matrimoni, el divorci, o la separació dels esposos per raons de coherència, perquè en són la conseqüència i una solució contrària podria portar a decisions contradictòries per part dels diferents Tribunals que resolguessin els conflictes sorgits arrel de la crisi matrimonial.

En el cas present, cal tenir en compte que la Sentència del Tribunal de Lleida de 19 de setembre del 2016, en seguiment d'aquest criteri, va acordar la dissolució del règim econòmic matrimonial i la divisió de la cosa comú entre els litigants i va assenyalar que aquesta es portaria a terme en execució de Sentència, raó per la qual en el supòsit de que la Sra. P i el Sr. G tinguessin altres béns en comú, cosa que no ens consta, es podrien produir dos processos paral·lels, un en relació als béns situats a Espanya i l'altre en referència als situats al Principat,

amb decisions que podrien ser contradictòries. Finalment, si els Tribunals espanyols haguessin de conèixer del cas, és cert que l'article 52 de la LEC espanyola disposa que en cas que s'exerciti una acció real sobre béns immobles el Tribunal competent és el del lloc a on es trobi la cosa litigiosa, però l'article 807 de la mateixa Llei entén que el Jutjat que té competència per conèixer de la dissolució del règim econòmic matrimonial és aquell que hagués conegut el procediment de separació, nul·litat o divorci, disposició aquesta que ha de prevaldre sobre la primera en quan es refereix a un supòsit específic.

Però es tracta d'un argument de reforç que corresponia als supòsits examinats en aquestes sentències.

En 2018, era qüestió de tenir en compte que el Jutge espanyol havia ja decidit i precisat que la divisió del patrimoni comú proindiviso dels esposos es portaria a terme en execució de la seva sentència.

En 2005, era qüestió de tenir en compte que un procediment de liquidació ja era pendent a Perpinyà on fins i tot s'havia nomenat un perit.

Tals circumstàncies no es donen en el present cas puix el Batlle només ha acordat declarar la dissolució del règim econòmic i que s'han de liquidar bens a Andorra i també a Espanya.

Per tant, aquesta asseveració de la necessitat de recercar certa coherència entre el jutge competent pel pronunciament de la dissolució i el jutge competent per a procedir a les operacions de liquidació, no pot contradir ni canviar la interpretació del camp d'aplicació de l'article 48.

No obstant això, cal dir en aquest moment que no es pot admetre la petició subsidiària de la recurrent de que es declarés la competència dels tribunals andorrans només pel que fa als bens situats a Andorra.

En efecte, es tracta de determinar el tribunal competent per a dirimir el procediment de liquidació de la integritat del règim econòmic, i seria el fet de dividir entre jurisdiccions de dos països el coneixement d'aquesta liquidació que provocaria incoherència i un risc de contrarietat entre les resolucions adoptades.

Sisè.- Per oposar-se a l'aplicació de l'article 48, la part agent principal sosté que serien de possible aplicació altres criteris.

Quant a la relació intensa que pot connectar el fons del litigi amb el territori andorrà, es tracta d'un criteri subsidiari al criteri general del fur del demandat que no té lloc quan existeix, com en el present cas amb l'article 48, una disposició específica a la matèria que descarta la competència de la jurisdicció andorrana (veure també en aquest sentit ATSSC 274/07 del 24-04-2008 que resol que els tribunals andorrans no són competents per conèixer de la demanda destinada a obtenir la meitat del numerari d'un compte corrent considerat com un bé comú, mentre s'està tramitant la separació dels titulars del compte, casats a Espanya en règim de guanys).

Finalment, pel que fa a la suposada submissió expressa de les parts a la jurisdicció andorrana, només apareix que en el conveni regulador del 17-06-2010 (i és de remarcar amb el tribunal d'instància que aquest conveni no fou expressament homologat per la sentència de divorci) les parts van recordar el caràcter provisional del mateix i van decidir no adoptar cap acord respecte de la liquidació del seu règim, però el Sr. ACS es va comprometre a gestionar de manera prudent i raonada els bens que conformaven dit règim, especialment el pis on viu i els diners que guardava al banc a nom seu d'un import aproximat de 104.000.-€, que reconegué que pertanyien a ambdós per meitats indivises.

El fet que les parts hagin sotmès la interpretació i l'aplicació del conveni en qüestió a la jurisdicció dels tribunals andorrans no es pot estendre al procediment de liquidació posterior, de fet no és objecte de cap disposició del referit conveni, i no comporta que hagin volgut derogar a l'article 48 LQM.

Tampoc el fet que el Sr. ACS no s'hagi oposat a la competència de les jurisdiccions andorranes en el marc del procediment de divorci instat per la Sra. GTY es pot interpretar com una acceptació d'aquesta competència

per resoldre la demanda de liquidació introduïda posteriorment per la mateixa, puix es tracta de dos procediments diferents que corresponen a dos supòsits legals diferents.

Tot plegat, el recurs no es pot estimar i la resolució d'instància s'ha de confirmar.

Setè.- La desestimació del recurs comporta la imposició de les costes per ell generades a la part apel·lant vençuda.

Vistos la legislació vigent i els Usos i Costums aplicables al present cas, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia d'Andorra, ha pres la següent

DECISIÓ

Primer.- Desestimar el recurs de la representació processal de la Sra. GTY en contra de l'Aute del Tribunal de Batlles de data 15-10-2019, que confirmem íntegrament.

Segon.- Imposar a la Sra. GTY les costes de segona instància.

Aquesta resolució és ferma i executiva.

Així per aquesta nostra resolució, de la qual en serà tramés testimoni a la Batllia, per al seu coneixement i als efectes escaients, definitivament jutjant, ho pronunciem, manem i signem.-